

80

години

1883-1963

ВАРНЕНСКА ГРАДСКА НАРОДНА БИБЛИОТЕКА

Издава юбилеен комитет — Варна, 25 декември, 1963 година

Изминат път

К. НАЙДЕНОВ

Директор на Градска народна библиотека

Общият подем за повече просвета на българското население, включено в пределите на Отоманската империя, през XIX век н. е бил чужд и на българите в град Варна. Населението на града по онова време било твърде разнообразно — имало много турци, гърци и гагаузи. Те мразели българите и ги преследвали. Българите за всяко свое начинание трябвало да водят жестока борба.

През 1860 г. родолюбиви граждани образували българска училищна община. В същата година, вероятно същите българци основали и първото българско читалище във Варна. За съжаление до нас не са достигнали сведения за основаването, за дейността му и колко време е просъществувало то.

През 1870 година е основано от Янко П. Славчев читалище „Възраждане“, което развива значителна културно-просветна дейност. Читалището получава всички вестници и списания, издавани на български език и служи за клуб на българите и крепост на възраждането в онези времена.

До освобождението на България са образувани и други дружества и читалища, които във всички случаи служат на една и съща кауза — просвета и борба за освобождение.

Братските руски войски освобождават България. Многовековното двойно робство става история. Още на 6 март 1879 година Кръстьо Ив Мирски, родом от Котел, заедно с други българи основават първия „Български клуб“ — библиотека за книги, вестници и списания и лекционна просвета. Клубът е закрит през време на личния режим на Батенберг.

На 21 март 1883 година високообразовани и изтъкнати граждани: Кръстьо Ив Мирски, Хараламби Ангелов, бивш кмет, Николай С. Шопов, бивш началник на пощата, Тодор Радев, бивш гимназиален учител, Милан Радиев, бивш училищен инспектор, Върбан Паланчев, бивш адвокат, Петър Пенчев, бивш директор на Мъжката гимназия, д-р Пискулиев, Янко Славчев, Михаил Колони, Велико Христов, Дамян Перелингов — всички бивши кметове, Стефан Кабакчиев, бивш съдия и баща на Христо Кабакчиев и др. основават „Книжевна дружина“.

Книжевната дружина развива широка културно-просветна дейност — открива библиотека с читалня, където са се получавали всички наши вестници и списания, много руски, френски и други такива. Дружината изпада в тежко ма-

териално положение през 1885 год. не може да си плаща наемите, абонаментите стават съвсем намалени, а книги почти не се набавят.

Ръководството на „Книжевна дружина“ предлага на Градския общински съвет да поеме библиотеката и читалнята и да работят като отдел към съвета. Цели две години се водят преговори, докато през 1887 година на основание Закона за общинските съвети било решено и на 12 март същата година библиотеката и читалнята предал библиотеката на Йордан Чолаков и Димитър Мутафов, чиновници от съвета. И така от тогава и досега Варна има своя Градска народна библиотека.

В първите години Градската библиотека не развива голяма дейност, защото била в лошо организационно състояние. Васил Д. Стойков, секретар на съвета, отговарящ за библиотеката, подпомогнат от Харалам Ангелов и Кръстьо Ив Мирски кметове на общината, поставил библиотеката на здрави начала — става комплектуването на фонда и изработването на каталози. Изработен е бил и правилник за ползуване на библиотеката,

увеличени са и средствата за издържането ѝ.

Библиотеката нямала своя сграда и за 4 години била местена 5 пъти на различни места в града.

Кръстьо Ив Мирски и Михаил Колони, като кметове, много пъти вземат решение за строеж на библиотека, но той не се е осъществил. Едва през 1895 год. библиотеката бива настанена на бул. „Ленин“ и ъгъла на „Асен Златаров“ над сладкарница „Пчела“ и „РЕП“. Там остава 21 години и развива за времето си добра дейност, но липсват каквито и да било отчетни документи до 1900 г.

Едва през 1902 г. имаме попълни данни за състоянието на библиотеката: фонд 5592 тома, разделени в 16 отдела. Библиотеката и читалнята са били посетени от 24574 души и са раздадени 2368 тома книги.

От 1900 до 1910 г. дейността на библиотеката е по-слаба, защото за 10 години са сменени 15 библиотекари.

През 1910 г. за кмет на гр. Варна е избран Иван П. Церков, бивш училищен инспектор, високообразован и с големи културни интереси. Прочул дейността и състоянието на библиотеката и наредил да се сменят целият персонал. Назначил за библиотекар Ярослав Романчук, гимназия-

ден учител и журналист, владеещ няколко чужди езици, запознат с руската, френската и немската литература.

Изграден е библиотечен комитет, който се председателства от Иван П. Церков, направил редица реформи в библиотеката. Осигурени са достатъчно средства за дейността ѝ.

Ярослав Романчук през 1910 и 1911 година преинвентирал от целия фонд само запазените книги, които били 11391 тома. Инвентарните книги, въведени от Романчук, са запазени и сега служат на библиотеката. След преинвентарирането на фонда, той се залавя да изготви необходимите каталози. Десетичната класификация намира за много „обикновена“ и въведе Беконвата таблица, чрез която разпределя фонда на 17 отдела.

През 1912 г. се обявява Балканската война, дейността на библиотеката не престава, бива насочена за обслужване на ученици и останалите в града граждани. След войната тя е преместена в съвсем неподходяща сграда на ул. „Максим Горки“ и „Хаджи Стамат“.

Започва Първата световна война. Библиотеката изпада в тежко материално положение.

През време на Варненската комуна, общинският съвет увеличава кредита от 1042 лв през 1918/19 финансова година на 20000 лв за 1920 и 1921 година.

След деветоюнския преврат и особено след разгрома на Септемврийското въстание, за българския народ настават тежки дни. Много комунисти и земеделци са избити, други хвърлени в затворите. Шайките на Цанков преследват всичко прогресивно. Градската библиотека изпада в още по-тежко положение. Библиотечният комитет прави предложение да се увеличи кредитът на библиотеката или да ѝ се разреши да събира волни пожертвувания от гражданите. Въпреки това библиотекарят Ярослав Романчук с малките средства, с които разполага, е закупвал най-ценната издавана литература.

През онези години кметове назначавали за служители в библиотеката свои съпартизани без всякакъв ценз и подготовка, нерядко кръгли невежи. Те обаче затормозват работата в библиотеката, разхищават безотговорно книжното богатство, злословят и злепоставят Романчук. Той със тревога за състоянието на библиотеката години наред, но без резултат.

Едва в 1927 г. кметът Никола Попов се вслушал в докладите на Романчук и протестите на гражданите. По негово предложение се взема решение за читалня на библиотеката да се предостави фойето на новостроящия се театър, а библиотеката да се превърне в клон от Държавната библиотека — София. С реформираня на библиотеката е назован Петър Г. Нейков, помощник кмет, завеждащ библиотечното дело. Разработен е нов Устав и Правилник на библиотеката и тя е вече преместена на площад „Независимост“ в сградата, където сега се помещава ръководството на БЗНС. Кредитите на библиотеката били повишени на 10000 лв. Настава период на действително добра просветна дейност. Получават се почти всички български вестници и списания и много руски, френски, немски, английски, чешки, полски, турски и др. Закупвани са произведенията на изтъкнати наши и чужди писатели.

Библиотекарят Ярослав Романчук след 28 години предава служба на културния фронт бил уволнен. На негово място на 3. VII. 1928 г. е назначен Добрич Тодоров Василев, високообразован, владеещ няколко чужди езици и с подчертани библиотечни интереси. Той се залавя с любов за поставяне в библиотечен порядък помещението, фонда, каталозите и отчетността. По негово време библиотеката притежава 24000 тома литература.

Петър Нейков, помощник кмет, който имал правилно разбиране за библиотеката, напуснал града на 4. X. 1928 г. Добрич Василев се разболява сериозно през 1929 год. В негово отсъствие са уволнени библиотекарите, завеждащите ученическият отдел и читалнята. В библиотеката остава само един библиотекар. Естествено работата на последната наново се влошава.

Добрич Василев се връща на работа след 7 месеца и се залавя да създаде набелязаните каталози.

Световната криза през 1929/32 год. с. развихря и у нас и се отразява върху финансирането на библиотеката и оттам върху дейността ѝ. През 1933 г. тя продължава своята работа при трудни условия. От сведенията се вижда, че има 1107 читатели — 694 ученици и 413 граждани, направени са 51127 посещения. Тогава са раздадени 22182 тома книги за прочит. Фондът нараства на 30589 тома.

(Следва на IV стр.)

В читалнята на библиотеката